

մէջ, այլ աւելի Հիւրկանեան ծովին հաւաքեալներէն կողմնաշարհին մէջ, ուր ատենօք կրուզ, Գապեր եւ Հիւրկան ժողովուրդները ապրեցան»:

Մեծապէս շնորհաւորելի է փրօֆ. Կիւրեղեանը, իր այս օգտակար եւ հետաքրքրական ուսումնասիրութեան համար՝ որ լոկ պատմական հայեացք մ'է առանց քաղաքական խնդիրներու մէջ մտնելու:

— Հ. Մ. Ճ.

Բոլոր անոնք որ կ'ը փափաքին գնել կարս եւ Արտահան-ը՝ դիմելու են Ս. Ղազարու Տպարանի Վարչութեան:

ՎԱՐՍԱՍԵՒ. «ԱՐԻ ԳՐԵՐ». — «ՄԵՐՈՊԵԱՆ ԳՐԵՐ». — «ԻՆՏԵ Ե ՍՏԻՊՈՒՄ ՄԵՆ ԲԱՐԵՓՈԹԵԼՈՒ ՄԵՐՈՊԵԱՆ ԳՐԵՐ». ԹԵՏՐԱՆ. 1948.

Յունուարի մէջ ստացանք Թեհրանէն եւրեք տպագրուած տետրակներ որոնք բացատրութիւններ եւ փորձեր են մեր Մեսրոպեան գրերն արդիականացնելու եւ բարեփոխելու: Հեղինակը՝ զմպրիչ եւ նըկարիչ, Վարդան Ստեփանեան, կը խնդրէր մեզմէ գրախօսականով մը յայտնել մեր կարծիքը:

Որ եւ է գործի մէջ դիւրին է հասարակութենէն ընդունուած սկզբունքներ հաւաքել ու բանաձեւել, սակայն դժուար է համաձայնութիւն գնել խօսքի եւ գործի մէջ, մանաւանդ երբ նորութիւններ ունին հրամայելիք: Այսպէս մեր յարգելի Հեղինակը սկզբունքներ եւ պատմական բացատրութիւններ տուած է առատօրէն, բայց իր բարեփոխած տառաձեւերն հեռու են Մեսրոպեան ճարտարագիտութիւնը եւ գեղեցկութիւնը ունենալէն: Չենք ուզեր մէջբերումներ ընել չերկարելու համար. բնիք միայն որ յայտնի նկարիչ Օննիկ Աւետիսեանի փորձերէն վերջ Մեսրոպեան տառերն արդիականացնելու նոր փորձ մը աւելի կատարեալ պէտք էր ըլլալ: Կը ցաւինք ըսելու որ ներկայիս առաջարկուած նոր ձեւերը կարծէք հայերէն չեն, այնքան հեռացած են Մեսրոպեան տառերէն, եւ ոչ ալ չեղապրին կարեւոր սահունութիւնը կու տան ինչ որ անհրաժեշտ է:

Ներկայացուած բարեփոխութեան ՏԸ-ՊԱԳԻՐ ԳԼՈՍՏԻՐՆԵՐՈՒ մէջ աւելորդ

փորձեր են փոխել Զ, Ճ, Յ, Զ, Յ, գրերը որոնք երկու սխալակէն նուազ չեն նեղնար ու նոր ձեւերով որ առաջարկուած են ո'չ տեղ կը չահինք եւ ո'չ ալ գեղեցկութիւն: — Դանի մը փոխուած գրեր, Գ, Դ, Ժ, երկրորդ զծէն դուրս ելած մասնիկը կտրելով, թերեւս հանդուրժելի ըլլան ոմոնց համար: — Կան նաեւ գրեր՝ որոնց փոփոխութիւնը բնաւ հայկականի երեւոյթ չունի, այնքան խորթ է, ինչպէս են Խ, Ծ, Ն, Պ, Զ, Ի, Փ, Յ, կարծես հնդկական գրեր են: Մենք ալ գիտենք որ Ա, Թ, Խ, Պ, Ռ, Փ, Յ, գրերը մէկ ու կէս լայնք ունին սովորական չափին, բայց ճիշտ է որ «խանդարում են միւս տառաձեւերի տեսքի պատկերացումը»... Թէեւ աւելի տեղ կը գրաւեն սակայն դիւրընթեռնի կը դարձնեն գրութիւնը. որով կարծուածին չափ դիւրին չէ զանոնք բարեփոխել առանց վնասելու ընթերցման դիւրութեան:

Ինչ շատ նման դիտողութիւններ տպագրելու բոլորգրի մասին:

ՇԵՂԱԳԻՐ. — Նկատելու շատ կարեւոր կէտ է որ արդի չեղապրիք անհատներու կամաւոր ձեւափոխումներով չէ ձեւացած, այլ ամբողջ գրողներու ինքնաբոլիս պարզումներով որ դարեւրո ընթացքին հաստատուած, գտած են իրենց վերջնական ձեւը, որով դժուար է աւելի պարզ եւ որոշ ձեւ մը գտնել որ միանգամայն աւելի ճաշակաւոր ըլլայ:

Հեղինակի սկզբունքը իր ներկայացուցած չեղապրին մէջ այս է. «Տառերի երկու հորիզոնական զծերի մէջ սեղման պարագան արագացնում է գրութիւնը»: Հետեւաբար գիտելի է որ ուղեով կարճեցնել երկար գրերը երկու նեղ զծերու մէջ, ա, ո, գրերու բարձրութեամբ գրել կու տայ ը, Ժ, մ, ն, չ, ջ, տ, ր, որով թէ գրութիւնը կը դժուարի իր գրած ըսկզբունքին հակառակ եւ թէ ընթերցանութիւնը: Օրինակ, այդքան մանր գրելը դժուար է եւ ժամանակի կորուստ ը, Ժ, մ, ր, Շ, Զ, Տ գրերուն, մանաւանդ վերջի երեքին որոնք կը պահեն տպագրի զըլխապիւր ձեւերը: Իսկ ը, եւ մ կրնայ շատ դիւրաւ չփոխուիլ մանր ն կամ օ գրերուն հետ. ր գիրն ալ միշտ անջատ պէտք է գրել, կարելի չէ միացնել զայն յաջորդ շատ գրերու հետ առանց տեղի տալու չը-

փոթութեան. այսպէս ր-ւ պիտի կարդացուի ո. հեղինակն ալ իր բերած օրինակներուն մէջ միշտ անջատ կը գրէ. ձ գիրն ալ շատ աւելի դժուարացուցած է տպագրելի ձեւը տալով որպէսզի կարճ ըլլայ:

Գրերը կարճեցնել գեղեցկացնել չէ եւ ոչ ալ աւելի սահուն ընել գրութիւնը, քանի մը կաթիլ մելան աւելի կրնանք չահիլ անով, բայց կ'աւելցնենք գրերու նըմանութիւնը եւ չփոթութիւնը՝ վրայ տալով ճաշակն ալ:

Աւելորդ է դիտողութիւն ընել ձեռագիր գլխապրիներու վրայ որոնց մէջ տառաձեւերու փոփոխութիւն չկայ ընդհանուր տըգեղացումէն զատ. յետոյ համաձայն չեն երթար տպագրի փոփոխութեանց հետ. ասով կ'ունենանք երկու տարբեր ձեւեր շատ գրերու համար:

Սկզբունքով հակառակ չենք որ տեղոյ եւ ժամանակի խնայողութիւն ըլլայ գրութեան մէջ, պայմանով սակայն որ վերայ չտանք դարեւր փորձառութեամբ գրերու ստացած սահուն գեղեցկութիւնը փոխանակելով զանոնք նոր ձեւերու հետ:

Յօդուածս կարելի էր շատ երկարել հեղինակին դրած սկզբունքները մէջ բերելով եւ անոնց անհամաձայն ըրած փոփոխութիւնները ցուցադրելով. բայց չուզեցինք երկարել: Եթէ Մեսրոպեան գրերը կ'ուզենք պահել, ինչպէս կ'ըսեն ամէնքն ալ, հեռու կենանք նորագիւտ տառաձեւերէ, որոնք եւս հետզհետէ փոխուելով բոլորովին պիտի հեռացնեն մեզ Ս. Մեսրոպի ընծայած գրերէն. իսկ եթէ տեղ եւ ժամանակ կ'ուզենք չահիլ կարելի է անշաւն թեթեւ փոփոխութիւններով զոհանալ, ինչպէս ըրած է հեղինակը Գ. Դ. Ժ. գրերու համար եւ ինչպէս ուրիշ թերթերու մէջ ալ կը տեսնենք երբեմն խելացի ձեւափոխումներ՝ երկրորդական մասերու, որպէսզի հին մատենագրութիւնը եւ ձեռագիրները անընթեռնի չզառնան տպագրայ սերունդներուն:

Ներողամիտ թող ըլլայ արդոյ Հեղինակը որ հակառակ մեր փափաքին չկրցանք իր սպասած ընդունելութիւնն ընել առաջարկած գրերուն. անկեղծ չէինք ըլլար եթէ ճարտարութիւնը զոհէինք զինքը զօհացնելու համար:

Հ. ԳԵՈՐԳ ՈՍԿԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

Տիկ. ԱՆԱՅԻՍԻ ՅՈՒՆԵԼԵԱՆԸ

Տարույս Մարտ 13ին Սորպոնի Ռիշըլիէօ թատրոնին մէջ տեղի ունեցած է Անայիսի (Տիկին Եւփիմէ Աւետիսեան) դերական եւ հանրային գործունէութեան 60-ամեայ յորելեանը:

Հանգչի կաղմակերպիչ յանձնաժողովին նախագահը, Պր. Արշակ Զօպանեան ներկայացնելով յորելեարը յայտարարած է. «Անայիս, մէկն է այն քնքուշ բանաստեղծուհիներէն որ դիտցաւ իր մանակցութիւնը բերել Հայկ. Մշակոյթին: Ինչպէս Սիպիլ եւ ուրիշներ, իր անունն ալ քանդակուած պիտի մնայ մեր գրականութեան երկնակամարին վրայ»:

Կարգացուած եւ արտասանուած են զանազան մաղթողական ուղերձներ եւ ոտանաւորներ, նոյնիսկ յորելեարին ընտիր քերթուածներէն կտորներ: Երաժշտական բաժինն ալ յայտարարին փայլ մը տուած է: Արտաւազդ Արք. ճառէն վերջ, Պ. Ս. Քարեան կարգացած է Տիկին Անայիսի շնորհակալիքը:

Գրագիտուհի յորելեարը արդարեւ 60 տարիներէ ի վեր անշնչհատ արտադրած է քերթուածներ, պատմութեանքներ եւ արձակ բանաստեղծութիւններ, ինքնայատուկ քնքուշ ու ներդաշնակ ոճով: Միւսնոյն ատեն Անայիս, մասնակցած է ամէն տեսակ կրթական եւ բարեսիրական ձեռնարկներու, բերելով իր անխոնջ նպաստը հանրային կեանքին:

Անայիս մեր հին գրական սերունդին կին ներկայացուցիչներէն է, բանաստեղծուհիներու այն շարքէն՝ որ Սիպիլեան դպրոցը կը կաղմէ, զգացումներու փափկութեամբ, ինչպէս իր Այգ ու վերջապէս հատորին մէջ կը կարգանք, հրատարակուած 1942ին Փարիզ:

Կը սպասենք հիմա իր «Յուշեր»ու հրատարակութեան, որով Անայիս մեզի պիտի պատկերացնէ պոլսահայ գրագէտ դէմքերը կամ անձնաւորութիւնները՝ դիտուած իրմէ իրենց նկարագրին եւ գործին արժէքին մէջ:

Յարգալի որջոյնները ու մաղթանքները «Բազմալեզու»ի խմբագրութեան առ դրագիտուհի՝ Տիկին Անայիս:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայկական Գիտություններու Ակադեմիայի Պատմության մասնաճյուղը, վերջերս հնախոսական աշխատանքներու ձեռնարկած էր, կարմիր Բյուրի ուրարտական ամրոցին մէջ, հետաքրքրական արդիւնքներ բերելով:

Անցեալ տարուան ընթացքին հետազոտուած են ուրարտական փոխարկայի պալատի տնտեսական շէնքերը եւ արհեստները: Յայտնաբերուած են սենեակներ, ուր կը պատրաստուէր քունջութի ձէթ. դոնուած են, քարէ կիսատակաւ, մեծ սանդ, առատ քանակութեամբ քունջութի քուսպ — իբր արտադրութեան մնացորդներ: Պահեստներէն մէկուն մէջ դոնուած է ուրարտական թաղաւոր՝ Սարգուրի, Արքիշտի ուրուշն (Ը. դարու կիսուն Ն. Ք.) պղինձէ սաղաւարտը, սեպագիր արձանագրութեամբ եւ պատկերներով դարձուած:

Այժմ պեղումները կը շարունակուին դէպի ամրոցի արեւմտեան կողմը, ուր յայտնի կ'երևին հին քաղաքին փողոցները եւ բնակութեան թաղամասերը:

Գառնիի մէջ պիտի սկսին Հայաստանի պատմութեան Արշակունեաց շրջանի յուշարձաններու հետազոտման աշխատանքները:

Արգնի եւ Արագածի շրջաններուն մէջ քարէ դարու մնացորդներու պեղումներ պիտի կատարուին այս տարի, Հայաստանի հին պատմութեան ուսումնասիրութեան համար հետաքրքրական նորութիւններ յայտնելու յոյսով:

Անցեալ տարուան Յունիսի վերջերը Հայկ. Պետական Թանգարանի հնագիտական արշաւախումբը Գուլիս մեկնած է, Հայաստանի միջնադարեան մայրաքաղաքի պեղումները շարունակելու համար. աշխատանքները կը ղեկավարէ Կ. Ղաֆալարեան:

Պեղումները պիտի կատարուին քաղաքի կեդրոնական մասին մէջ, Ե. դարուն շինուած տաճարին, կաթողիկոսի պալատին եւ միջնաբերդին մէջ, ուր կը գտնուին

հաւել իշխաններու պալատները: (Ըստ էջմիածին թերթին. Մայիս Յունիս, 1948)

ՀԱՆԴԵՍՆԵՐ

ԳՈՒՐԳԵՆ ԱԼԷՄՇԱՀԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Գաիիրէ, 3 Փետր. 1949

« Գեղարուեստասիրաց » հաւաքոյթը, այդ երեկոյ նուիրուած է մեր տաղանդաւոր երգչուհին, ողբ. Գ. Ալեմշահի զործերուն եւ յիշատակին:

Բացման խօսքը կատարած է նկարիչ Պ. Օննիկ Աւետիսեան, ողբերգիկ երիտասարդ երգչուհին յիշատակը ու կարգացած է Սուրիահայ երգչուհին Հմր. Պէրպէրեանի մասնագիտական յօդուածը՝ Ալեմշահի ստեղծագործութեան մասին:

Չայնազըրով հաղորդուած են Սիւրիան-Կոմիտաս երգչախումբի յայտագրէն առնուած ընտիր կտորներ եւ ապա մէկ քանի յուրիչ մեներգներ, «Իմ ետրը», «Ես սիրեցի», «Ծաղիկ էի» եւ «Իմ երգը»՝ մասնակցութեամբ Տիկ. Վարդերեսեանի:

(Ըստ Արեւ-ի, 12 Փետր. 1949)

ՊԵՂՈՒՄ, 12 Փետր. 1949

Սէն-ժոզէֆ Համալսարանի հանդիսաւորահին մէջ, Գ. Ալեմշահի անմահ յիշատակին նուիրուած՝ յարգանքի եւ գնահատանքի արտայայտութիւն մը սարքուած է, նախաձեռնութեամբ Հ. Կ. Ե. Մ.-ի եւ «Կիլիկիա» երգչախումբին:

Պ. Վ. Այգունիի բացման խօսքէն վերջ, բեմ հրաւիրուած է Հ. Վահան Վրդ. Յովհաննէսեան, Տեսուչ Հայկ. Միութեան Վարժարանին, որ յուղումնալից շնորհով տուած է հարազատ նկարագիրը եւ կեանքը վաղամեռիկ երգչուհին:

Գեր. Տ. Յովհ. Վ. Փարթամեան վերլուծական մը կարգացած է Ալեմշահի երաժշտական զործի մասին:

«Կիլիկիա» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պր. Յովսէփ Գալայճեանի, լսելի ըրած է «Պղտլին Աւարայրի», «Մեր պարտիզում», «Անուշիկ ետր ջան», «Հունձը» եւ «Հայաստան» խմբերգները: Օր. Պէրպէրեանեան եւ Տոքթ. Էլմաճեան յատուկ ճաբարութեամբ մեներգած են «Ես սիրեցի», «Բուխուրիկը», «Իզմը», «Իմ երգը» եւ «Նաղեր»:

(Ըստ Մասիս-ի 16 Փետր. 1949)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆՔ

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԻԵՏԻՍ. — Ժողովածու երկերի, Հտ. 9. Վենետիկ, 1948, էջ 464:

ԱՄԻՐԵԱՆ ԵԱԶԻԿ. — Երգեր սիրոյ եւ պայքարի. Իսթանբուլ, 1948, էջ 95:

ԳԱՌՕՆԷ ԱՐԱՄ. — Կաղանդ Պապին. Թեհրան, 1949, էջ 20:

ԳԱՍԱՐՃԵԱՆ ՊԵՏՐՈՍ ՔԻՆՅ. — Հայ Առաքելական եկեղեցին եւ իր վարդապետութիւնը. Փարիզ, 1945, էջ 271:

ԳԵՐԳԵԱՆ ՎԱՐԳԱՆ. — Ոսկի սափոր. Պ. Այրէս, 1949, էջ 267:

ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ ՅԱԿՈԲ. — Հայրենական Համաճառագ, Շարք Բ. Նիւ Եորք, 1948, էջ 32:

ԵՐԵՄԵԱՆ ԱՐԱՄ. — Մանկական երգեր. Թեհրան, 1948, էջ 24:

ԿԻՐԵՂԵԱՆ ԼԵՆԻՆ ՓՈՒՓ. — Կարս եւ Արտահան... Վենետիկ — Ս. Ղազար, 1949, էջ 168:

ԿՈՄՍ. — Խոնարհ Հերոսներ. Գիրք Ա. Պէրլուր, 1949, էջ 77:

ՅԱՐՈՒԹԻԿԵԱՆ ԱՐՏԱՇԷՍ. — Արձակ էջեր եւ փերթումներ (Ն. Գ. Բ. Մատենաշար, Թիւ 10). Փարիզ, 1937, էջ 191:

ՄԵԼԷՔԵԱՆ ԵՂ. ԵՐ. — Մոխիրներ եւ կայծեր. Պոսքըն, 1945, էջ 94:

ՄԿՈՒՆԴ ՏԻԳՐԱՆ. — Նմոյշ մը Ամերիկահայ գրական յառաջդիմութեան եւ Յանդուած... Ուիլիսոն, Ն. Ճ. 1948, էջ 80:

«ՊԱՅՔԱՐ». — Նոր տարւոյ բացառիկ. Պոսքըն, 1949, էջ 216:

ՌԷՆ. — Որբերը (շէպ). Պուէնոս Այրէս, 1940, էջ 344:

«ՎԵՐԱՆՈՒՆԻՆ». — Բացառիկ Նոյ. 29-ի, Բիւ 273 (2153):

ՏԱՏՈՒՐԵԱՆ ԱՀԱՐՈՆ. — Սօսեաց անտառ. Փարիզ, 1949, էջ 127:

ՏԵՏԵԱՆ ԵՐՈՒՆ Գ. — Ժպիտ. Գաիիրէ, 1947, էջ 248:

ՕՏԵԱՆ ԵՐՈՒԱՆԻ. — Ընկեր Փանջունի (Ն. Գ. Բ. Մատենաշար, Թիւ 9). Փարիզ, 1935, էջ 207:

ՅԵՐԷԱԹԵԱՆ Հ. ԲԱՐՍԵՂ. — Դժոխքի Ուխտաւորը. Պէրլուր, 1948, էջ 121:

ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԿԻՐ. — Ներք 28-րդ տարեկիցին 1948, Հրտ. «Հայ Մամուլ», Պուէնոս Այրէս, էջ 216 (մեծագիր):

ԳՐՊԱՆԻ ՏԱՐԵՅՈՅՅ Արաքս մատենաշարի, 1949, Թ. Տարի. Աղեքսանդրիա, էջ 159 (փոքրագիր): Feydiu Frédéric. - Manuel de langue Arménienne (arm. occid. mod.) Paris. 1948, pg. 342.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏԿԵՐ ՅՈՒԵԼԵԱՆ ՏԱՐԻՈՅՆ

ՀԱՆԴԵՍՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ

Ապրիլ 27, 1949. — ԲԱՅՄԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

Առաւօտ, Ժամը 10ին Հանդիսաւոր Պատարագ, մատուցուած Ուխտիւ Ընդհ. Արքահօրմէն, Գերպ. Սրապիոն Վրդ. Ուլուհոնեանէ, Ս. Ղազարի եկեղեցւոյն մէջ: — Յետ Ս. Պատարագի՝ յարգանքի ցոյց մը Միութեան Արքահօր շիրմին:

Երեկոյ. Ժամը 17.30ին. Գրական հանդէս Մ.-Ո. Վարժարանի դահլիճին մէջ ի ներկայութեան եկեղեցական ու քաղաքական իշխանութիւններու: Բացման խօսք՝ Գերպ. Արքահօր: Ներքողեան՝ Արհ. Գեր. Արք. Ուրպանիի, նիւթ ունենալով Միութեան եւ Վե. ՆԵՏԻԿ: Ապա պատուասիրութիւն պաշտօնական անձերու:

Մայիս 1, 1949. — ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԵՍ (աղդայիններու համար)

Առաւօտ. Ժամը 10ին Հանդիսաւոր Պատարագ Ս. Ղազարի եկեղեցւոյն մէջ:

Ժամը 11.30ին. Ակադեմիական հանդէս, Ս. Ղազարի մէջ, որուն պիտի յաջորդէ պատուասիրութիւն աղդայիններու՝ Միութեան Արքահօր Գրատան մէջ:

Երեկոյ. Ժամը 17ին. Գոհարանական աղօթք եւ Օրհնութիւն:

